

GORIŠKI LIST

«Goriški list» izide vsako sredo in soboto zjutraj. — Uprava in uredništvo v Gorici, Corso Verdi št. 47. Telefon št. 292.

Gorica, dne 21. junija 1944.

Oglasi se zaračunavajo po ceniku. Bančni konto pri Cassa di Risparmio Gorica.

Slovenska javnost o „Goriškem listu“

Čas je, da sedaj, ko izdajamo že štirinajsto številko našega lista, nekoliko registriramo mnenje splošne slovenske javnosti o našem listu. Tega do sedaj nismo storili iz raznih razlogov, toda ne iz skromnosti, prej iz previdnosti. Sedaj, ko so kolesnice poti, po kateri bo vozil naš list, že utrjene, moremo z zadovoljstvom ugotoviti, da je slovenska javnost z največjim zadovoljstvom pozdravila naš list in pri tem upoštevala težave, ob katerih naš list izbaja. Kakor najbni so sprico ljubezni našega goriškega ljudstva in sprico priznanja duhovnega središča slovenskega naroda da Ljubljane po prvi goriški kritikastri, ki ne delajo nič in na zapečku stresajo svoje duhovite kritike na račun tiskovnih napak, ki jih nismo zakrivali mi.

Najlepša hvala pa slovenskemu časopisju, ki nam je dalo takoj priznanje in nas uvrstilo kot enakovrednega tovariša v borbi za slovensko stvar. Že takoj po izidu prve naše številke je na primer ljubljanski dnevnik „Slovenec“ priobčil dva članka in sporočil pozdrave. „Slovenec“ nam je med drugim sporočil naslednje:

„Goriškemu listu, ki bo na tem važnem delu slovenske zemlje gotovo imel posebno in sveto poslanstvo, želimo lepih uspehov.“

„Kakor vidimo, ima visoko kulturno raven. List izbaja dvakrat na teden in ima prodoren značaj.“

Po naši četrti številki pa je zopet „Slovenec“ zapisal:

„Goriški list se od številke do številke boljša. List je vedno bolj pester, samostojen in zanimiv. Četrti številka, ki smo ji sedaj dobili, nas je posebej razveselila z življenjsko silo in in možato odločnostjo, ki jo izžareva.“

Izgleda, da se je „Goriški list“ v položaju že dobro znašel in da ve, kaj je njegova naloga. Želimo, da bi imel pri prebujanju zavesti in aktivnosti mnogo uspeha.“

Ljubljansko „Jutro“ je 1. junija prineslo obširno reportažo iz Gorice. Žo v podnaslovu ugotavlja veliko zanimanje za „Goriški list“ med slovenskim prebivalstvom. Poročevalec z navdušenjem poroča o obisku v našem uredništvu in tiskarni in posebej ponatiskuje pogovor z nekim uglednim goriškim meščanom, ki sodeluje pri našem listu izza prve številke.

V več številkah nas „Jutro“ ponatiskuje, zlasti ga zanimajo naši dopisi z dežele.

„Družinski tehnik“ ki izbaja v Ljubljani, nas prav tako navdušeno pozdravlja. Tako-le pravi:

„Goriški list se uveljavlja. Kar veselje ga je vzeti v roke. Ni sicer tehnično še vse, kakor bi moralo biti (kar pa ne pomeni, da bi bilo nižje od povprečnega ljubljanskega nivoja), a počasi se bo že naredilo. Glavno je vsebina. In duh, ki veje iz stolpcev.“

Ali: „Goriški list, naš vrli in neustrašni kolega iz sončne Primorske, je priobčil 31. ma-

Novo strahotno nemško orožje

Apokaliptičen učinek novega orožja - Uspeh nemške brambe na Normandskem polotoku - Sovražni pritisk v Italiji

Gorica, 20. junija. - V. R. - V noči 15. junija je južna Anglija doživela nekaj strahotnega. Zračno orožje nove vrste, čigar izstrelki so na cilju prej kot letala sama. London je prestal strašno preizkušnjo. Vtis je porazen. Izstrelki - bombe novih, samovodnih letal vsebujejo neizmerno močno eksplozivno snov in njih učinek je nekaj strašnega. Pojav teh letal je potisnil v ozadje celo važnost invazije in angleški tisk posveča prvo stran vestem o tem novem apokaliptičnem orožju. Imenujejo ga »peklenski psi« - in priznavajo, da isto odpira novo fazo v zgodovini zračne vojne. Novo orožje napada neprestano južno obal Angležke, razdira pristanišča, uničuje zaloge in priprave za oskrbo invazijskih čet in tako onemogočuje organizacijo nove faze vojne. Hitrost novega tipa letal, ki nimajo na krovu nobenega letalca, presega hitrost kateregasibodi letala, tako da v napadenih mestih pride do alarma, ko že prve bombe eksplodirajo in je mesto že v ognju. Londonsko prebivalstvo je moralo te dni ostati nad 30 ur v zakloniščih, ker napad ni odjenjal. Protiletalsko orožje je proti tem novim letalom skoro brez moči.

V Normandiji napada sovražnik neprestano na več delih normadskega polotoka. Nemške čete mu povsod uspešno kljubujejo. Na nekaterih krajih uvaja nemško poveljstvo taktiko elastične brambe, ki se je v Rusiji tako dobro obnesla in prizadeva sovražniku težke izgube. Najtežji boji so še vedno v področju

Bayeux - St. Lo, kjer sovražnik napada z veliko množino oklopnikov. Le pri St. Mère Eglise je sovražnik napredoval do Saint Saver le Victé. Tudi na polotoku Cherbourg se vršijo srditi boji. Nemške čete uporabljajo vsa sredstva v difenzivi. Pognale so v zrak nasipe in zapore reke Orne pri Caen-u in tako spravile napadalce v veliko zadrego. S tem so tudi odvzele vsako strateško važnost pristanišču Ouisterham, ki so ga uporabljali angloamerikanci kot oporišče invazije. Mesto je sedaj popolnoma brez vode. Izl gube sovražnika na oklopnikih se višajo dan za dnem in Montgomery je že v skrbeh, kako naj nadomesti uničeni material, ker je izkrcavanje vedno težavnejše. Sedaj skušajo angloameriške čete doseči za vsako ceno zapadno obal polotoka Contentin. Napadajo v smeri Etienneville a ne napredujejo.

Tudi v Italiji hoče sovražnik priti čim prej do odločilnega uspeha. Nemška taktika pa mu odvzema vsako možnost. Jasno je, da dokler se angloamerikancem ne posreči vdreti popolnoma v nemško difenzivno črto in onemogočiti načrtno umikanje in možnost oviranja in uničevanja vseh za vojno važnih pripravljenosti s strani nemških čet za kritje, ne bo moglo priti do odločilnih bojev. Med tem pa se nemška bramba organizira in sovražnik sam sluti, da jo bo moral kmalu izkusiti. Sedaj je središče težkih bojev na obalah jezera Trasimeno. Na obeh krilih fronte so boji nekoli-ko odnehali. Nemška boj-

na taktika prizadeva sovražniku vedno večje izgube, kar je tudi glavni namen brambe, ker bo ta faktor brezdvomno imel mogočen vpliv v usodnih trenutkih. Glavni dogodek na italijanskem bojišču je izkrcanje sovražnika na otoku Elba. Posrečilo se mu je zasesti nekatere kraje otoka, dočim so na severnem delu otoka v teku veliki boji. Na sredini fronte se je neprijatelj prerinil do Perugia. Tudi tam so boji v teku. Na zapadnem delu fronte pa se gre za posest mesta Grosseto v Toskani. Vsi napadi v smeri mesta so bili odbiti.

Ruska fronta polagoma oživlja. Zaenkrat je napor Sovjetov naperjen proti Finski. Mogočne skupine oklopnikov napadajo neprestano na istum Karelje. Finci se junaško branijo. Najhujši boji so v bližini Vijpurij-a, kjer sovražnik posebno pritiska. Mesta Seivoeste, Kirkko, Uusi in Kanneljaervi so prešle v roke sovražnika. Razen tega osredotočuje sovražnik svoje priprave pri Gomelu, tako da je pričakovati, da se bo v kratkem tam vnel nov požar in bo tako prišlo do že dalj časa pričakovanih, bistveno odločilnih bojev, ker sedaj pridejo na vrsto zadnje rezerve. Kakor razvidno bodo kmalu - prvič v tej strašni vojni - vse fronte evropskega interesa v odločilnem ognju. Živci celega sveta so napeti. Kdo bo imel v tem močnejše živce? Vemo, da je Nemčija popolnoma mirna in se zaveda svoje naloge. To je tudi mogočno orožje, morda še strašnejše kot so njeni novi »peklenski psi«...

Duhovne vezi

Zamerili bi vsi Slovenci, ki žive v Gorici, ako bi jim kdo očital, da niso dobri Slovenci. Kdor je pretrpel težkih 25 let, ta more z odkritim obrazom in z odprtimi očmi stopiti pred svojega brata in ga vprašati, ali je on tudi toliko trpel za svoj narod in toliko časa vztrajal, kakor slovenski Goričan, Goriška je vztrajala in bo še vztrajala, naj pride nasprotnik odkoderkoli.

Nas, tukaj v Gorici, prav nič ne zanimajo politična trenja in posamezna samoljubja med „voditelji slovenskega naroda“. To pa kar hočemo povedati v imenu vseh narodno zavednih Goričanov, je, da se s polnim srcem in s čisto dušo priznavamo k skupnosti slovenskega naroda, katerega duhovno središče je Ljubljana. Politično smo ločeni po malih pokrajinskih mejah, vendar ne tako zelo strogo, da ne bi moglo slovensko pismo priti iz enega slovenskega mesta v drugo. Duhovne vezi med Gorico in Ljubljano niso bile nikdar pretrgane, čeprav so bile včasih rahle, toda še to po sili razmer. Goričani ne poznamo v tem oziru nobenega partikularizma in stremimo še za nečem večjim, namreč da v skorajšnjem času damo slovenskemu narodu zopet duhovne voditelje, kakor smo jih včasih dajali. Kri ni voda in v žilah goriških Slovencev teče kri.

Goriški Slovenci smo zaostni samo zaradi enega samega dejstva, ker naše mesto za enkrat ne more biti več duhovno središče slovenske kulture. V časih dr. Antona Gregorčiča, dr. Mahniča in Andreja Gaberščka ter še mnogih drugih so bile tu živahne slovenske borbe, je klilo življenje, toda 25 let našega molka je povzročilo, da bi skoraj vse usahnilo. Samo kmet je še bil Slovenec na svoji zemlji.

Ljubljana je imela lažje stališče in tam ni bilo junaštvo, kdor je govoril slovenski. Zaradi svojega zemljepisnega položaja, zaradi svoje osrednje lege med slovenskim narodom in zaradi zgodovinskih naključij, si je mogla Ljubljana zgraditi položaj osrednje voditeljice slovenskega naroda. Vsak narod mora pač imeti neko mesto, kjer se zbira njegovo duhovno vodstvo. Slovenski narod vidi tako duhovno vodstvo v Ljubljani in to duhovno vodstvo priznavamo tudi goriški Slovenci.

V Ljubljani je slovenska visoka šola, z vsemi stolicami, tam žive ugledni slovenski znanstveniki, ki uživajo mednarodni sloves in med temi

ja pod naslovom Srednje linije ni! uvodnik, ki je vreden, da ga tudi Kranjci v celoti preberemo... Naši Primorci spoznavajo pravo pot. Zasluga za to gre tudi „Goriškemu listu“ in njegovemu odkritemu in možatemu pisanju“.

Podobno nas pozdravlja tednik „Domoljub“:

„Goriški list je ime novemu časopisu, ki je začel izhajati te dni v Gorici. Izjavlja, da bo čuval naš lep slovenski jezik, varoval njegove pravice, ga gojil in v njem sporočal slovenskemu narodu v tej deželi, kar mora vsak Slovenec vedeti... Goriški list bo v bodoče bodril slovenske ljudi na Goriškem, naj čuvajo svoje svetinje, predvsem svojo vero, svoj jezik, svoja stara izročila, da skrbno varujejo svoje družine in domove in s tem ves naš narod. Goriškemu listu iskreno želimo najlepših uspehov“.

Ljubljanski tednik „Slovenski dom“ pa je tudi ponatisknil nekaj naših uvodnikov in dopisov, zlasti prvi uvodnik 4. številke „Trebam je vodstva“. Tudi priznanje tega lista je važno za nas, ker se ta tiska najbrže trenutno v največji nakladi med vsemi slovenskimi časniki.

Naš list je v slovenskem časopisju nalletel na ugoden odmev. Zlasti ugaja naša odločnost in jasnost bodisi v slovenstvu, bodisi v boju proti komunizmu. Veseli smo tega odmeva. Naši časnikarski tovariši so pravilno spoznali našo voljo in smer, kakor jo je takoj spočetka spoznalo goriško ljudstvo. Saj ugotavlja goriški dopisnik ljubljanske „Domovine“ in „Kmetkega lista“ 15. t. m.: „Presenetilo me je, s kolikšno ljubeznijo so segali po „Goriškem listu“, čeprav so komunistični agitatorji vsakem našemu človeku zagrozili s smrtjo, če bi si upal brati ta list“.

Slovenski javnosti hvala za priznanje, mi pa izjavljamo, da nas niti graja niti hvala ne bo omahnila s poti, ki smo si jo izbrali.

ABESINIJA SE IZMIKA

Vigo, 20. jun. Eden je sporočil v sredo v spodnji zbornici na neko vprašanje, da je Adis Abeba odpovedala anglo-etiopsko pogodbo ter v njej predvidene vojaške dogovore.

Rooseveltova diktatura

Ženeva. - Kakor poroča časopis „Daily Express“, je dolgoletni vodja demokratske stranke Združenih držav, James Farley, ki je vsled protesta proti tretji Rooseveltovi kandidaturi odstopil kot poštni minister ter kot vodja narodnega odseka, in je obdržal samo še vodstvo demokratske stranke v New Yorku, odstopil tudi s tega mesta. Odstopil je zato, ker sedaj vedo že vsi demokratski politiki v New Yorku, da lahko obdrže svoja mesta le pod Rooseveltovo vlado in hočejo podpreti še njegovo četrto kandidaturu. Farley je tako močno prepričan o tej Rooseveltovi nameri, da se hoče sedaj povsem umakniti iz političnega življenja. - Takšne so razmere v „demokraciji“, kjer postaja stebrom take „demokracije“ neznosno pod Rooseveltovo diktaturu.

so mnogi ugledni goriški rojaki. Tam je slovenska znanstvena akademija, tam je akademija umetnosti, tam je glasbena akademija, tam sta slovensko dramsko in lirično gledališče in tam žive največji sodobni slovenski pisatelj in pesniki, med katerimi je pa res večina Goričanov, na kar smo mi v Gorici ponosni. V Ljubljani tudi izhajajo skoraj vsi slovenski časopisi in večina slovenskih knjig.

Zaradi izrednih slučajev je Ljubljana postala duhovno središče slovenskega naroda in težko, če jo bo mogla Gorica kdaj dohiteti. Vendar se bo Gorica potrudila, da če že ne more postati duhovno središče slovenstva, kakor je bila nekoč, da postane vsaj podružnica in sicer krepka podružnica, ki bo delala samostojno.

Kar bo duhovna centrala v Ljubljani dajala navodil, bodisi glede našega jezika, glede naše kulture, našega narodnega življenja, vsem tem navodilom bomo sledili kot zvesti člani naroda, toda vedno s prepričanjem in s svobodno voljo!

Duhovne vezi med člani enega in istega naroda so dandanes tako močne, da jih nobeno nasilje ne more pretrgati. Ako smo goriški Slovenci vztrajali 25 let v molku, vendar v naših srcih nikdar ni umrlo občutje duhovne povezanosti z vsem slovenskim narodom, katerega duhovno središče je Ljubljana. Politično smo lahko ločeni, duhovno nikdar, nikdar! Slovenska srčna žila od Gorice do Ljubljane utripa danes bolj vroče kot kdajkoli poprej -tr.

Kako je sestavljena „Gregorčičeva“ brigada

Prisilni mobiliziranec Gorenjec, ki se je ob brezuspešnem napadu tolovajev na posadko Slovenske narodne straže v Razdrtem predal, je povedal, da je napadala Razdrto »Gregorčičeva brigada«. O razmerah v brigadi je povedal med drugim tudi tole:

»Brigada je sestavljena iz 4 bataljonov, od katerih sta 1. in 2. bataljon pretežno slovenska, t. j. do tretje četrtine. Slovensko moštvo teh dveh bataljonov sestavljajo skoraj sami prisilni mobiliziranci, katerim pa poveljujejo Hrvatje in Dalmatinci, po poklicu bivši krošnjari in postopači. Poveljnik bataljona, v katerega so vtaknili mene, je bil »Ljubob«, po rodu Hrvat. Najvišji položaj, ki ga je imel Slovenec, je bilo poveljstvo čete. Štaba obeh bataljonov pa sta bila rezervirana za »tovariše« onkraj Sotle. Ta dva »slovenska« bataljona sta štela po 200 mož.

3. bataljon je bil »Bataglione Triestino d'Assalto«, po številu okrog 500 mož, izključno samih Italijanov in tudi poveljstvo je povsem italijansko.

4. bataljon tvorijo sami Kalmiki, Kirgizi in pripadniki drugih mongolskih plemen, ki

imajo tudi lastno poveljstvo. Tudi ta bataljon šteje okrog 500 mož.

Največjo veljavo v brigadi je imel italijanski bataljon, v katerem se je skoraj stalno zadrževal tudi štab brigade. Italijani in Mongoli so bili tudi bolj oboroženi ter bili deležni tudi boljše hrane kakor slovenski prisilni mobiliziranci. V našem slovenskem bataljonu je bila hrana zelo slaba in tudi postopanje z moštvo zelo surovo. Zlasti smo bili surovega postopanja deležni prisilni mobiliziranci z Gorenjskega, ki so nas smatrali za belogardiste. Pred 14 dnevi so tolovaji ustrelili na Krnici 3 Kamničane, katerih imen ne vem. Od enega ustrelenih imam nahrbtnik.«

Zdi se nam, da je k gornji izpovedi gorenjskega prisilnega mobiliziranca vsak naš dodatek skoraj odveč. Morda se bodo ob gornjih dejstvih odprle oči še tistim, hvala Bogu vedno redkejšim goriškim Slovincem, ki še nočejo uvideti, za kaj v resnici gre pri stvari. Nezaslišana skrunitev imena našega goriškega slavčka pa je naše vrste še bolj sklenila in poskrbeli bomo, da bo njegova kruto žaljena čast ob svojem času oprana.

Boji za Brač

Beograd, 20. junija. O bojih na otoku Braču je izvedel DBN-jev balkanski dopisnik dr. Gruber še sledeče podrobnosti: V noči, ko se je na zapadu pričela invazija, je napadla po silovitem topniškem obstreljevanju iz tisoč Angležev in 2.500 komunističnih tolovajev sestavljena in dobro oborožena bojna skupina nemška oporišča na otoku Braču. Izkrcevanja in napade so z morja s svojim ognjem ščiti britanski rušilci in ostali posebni čolni, z zraka na številna letala. Poleg tega so imeli Angleži mnogo vodnikov, ki so se spoznali v krajih. A podobno kot komunistični tolovaj, so morali tudi oni spoznati, da se jih nemški lovci s področja Alp prav tako malo boje, kot njihovi spodnjesaški tovariši na nekem bližnjem otoku, ki je bil napaden pred tremi tedni in pa sploh branilci ostalih jadranskih otokov. Lovcev in zmedla premoč sovražnikov in orožja, temveč so oprli na svoja skrbno izgrajena oporišča in v upanju na vodstvo, ki se je še vedno obneslo, prestali hude boje, dokler ni končno sovražniku

zmanjkalo sape in se je umaknil v daljavo.

Pri akciji proti Braču ni zanimivo le to, da je bila izvedena istočasno kot invazija na zapadu, temveč je hotela verjetno predstavljati tudi razbremenitev za v zahodni Bosni uspešno napredujoče boje proti glavnemu stanu komunističnih tolp. — Torej je šlo za izvedbo dejanske pomoči komunističnim morilcem ki so balkanskih narodov prizadejali toliko gorja. In te morilce podpirajo Anglosasi.

Obsojeni verižniki

Budimpešta. Vojaško sodišče je obsodilo v soboto prokurista neke gradbene tvrdke Deziderija Gaberia na smrt, tri žide pa na dosmrtno robijo. Ti so obtoženi velepotezne prevare, ki je škodovala vojaškemu interesom Madžarske. Gaber je prodal trem židom po črnoborzijskih cenah gradbeno gradivo, ki je bilo določeno za vojaške svrhe. Smrtna kazen je bila že izvršena. To je bila prva smrtna kazen, ki jo je izreklo vojaško sodišče nad civilistom.

SLOVENSKA URA v tržaškem radiu

V nedeljo, 11. junija je bila pri tržaški kulturni uri na sporedu v glavnem umetna glasba. Uvodno recitacijo k Škrjančevi »Marenki« je po Cankarjevi noveli »Spomladi« priredil inž. I. Pengov in jo tudi sam recital. Sledila je sinfonična pesnitev I. M. Škrjanca »Marenka«, po Cankarjevi noveli »Spomladi«. Igral je veliki sinfonični orkester ljubljanske radijske postaje pod vodstvom dirigenta D. M. Škrjanca. Nato je članica narodnega gledališča v Ljubljani ga. M. Šaričeva recitala Prešernovo »Lepo Vido« in g. S. Jan Prešernovega »Rošlina in Vrjanka«. Slovenski vokalni kvintet je za konec ure zaigral Heidrichovo »Pod oknom.« Kot je pri primorskih Slovincih zaželen slovenska beseda, je prav tako tudi glasba naših mojstrov.

Ameriške izgube

Stockholm, 20. jun. Kakor poroča agencija TT iz Washingtona, je objavilo ameriško mornariško ministrstvo, da znašajo izgube ameriške mornarice, obalne obrambe ter ameriške vojske doslej 45.901 ljudi. Od tega je padlo 19.867 mož, 12.274 je bilo ranjenih, 9298 je pogrešanih, 4462 pa jih je v ujetništvu.

Nemško obrtništvo

Skoro tri četrtine vsega delavstva, zaposlenega v nemškem obrtništvu tvorijo mojstri, pomočniki in vajenci. Toda niso vsi lastniki obrtovi izučeni mojstri. Pri štetju leta 1939 so ugotovili, da je od vseh lastnikov obrtnih obratov položilo mojstrski izpit 45%, 32% pa jih ima samo pomočniški izpit, četrtina vseh lastnikov pa nima zaključene strokovne izobrazbe.

Nadalje je zanimivo, da je med industrijskim delavstvom 29% vsega delavstva izučenih delavcev, dočim je od vsega obrtniškega delavstva 60% pomočnikov. Posebno važno je delo pomočnikov v oblačilnih strokah, v živilski stroki in v les predelujoči in obdelujoči stroki. Obrtništvo izučuje približno eno tretjino več vajencev kot industrija. Največ vajencev je v kovinski in železni stroki: na dva mojstra odpade že 1 vajenec. V onih rokodelskih strokah, kjer se lahko izučeni delavci zaposlujejo samo v svoji stroki, n. pr. mesarji in pekci, je število vajencev le majhno.

Srbska enotna fronta

Berlin. Belgrajski politični krogi se mnogo bavijo z vprašanjem o enotni srbski fronti, ki jo je zahteval v svojem poslednjem radijskem govoru ministrski predsednik armadni general Nedić ter z odstavitvijo bivšega vojnega ministra v jugoslovanski begunski vladi Dražo Mihajloviča. List „Obnova“ poudarja, da preti vsem srbskim nacionalistom ista nevarnost od boljše vizma, ki se včasih skuša tudi bolj ali manj posečeno prikriti. Komunistem napravi iz ljudi divje živali ter morilce. Časi so mnogo prerensni, da bi lahko nadaljevali po stari poti.

Liguria - Piemont

Evo izidov: Ambrosiana - Varese 3-0, Torino - Juventus 3-3. Še vedno je prvi Torino s 7 točkami.

Novo nemško orožje

Nitroglicer in razpad atomov

Na drugih mestih poročamo o učinku novega nemškega orožja, s katerim sedaj vrača Nemčija Angliji njene teroristične zračne napade in invazijo na francoska tla.

Svet se sedaj začudeno vprašuje v čem obstajajo ti tako zvani dinamitni izstrelki, ki lete z nezaslišano hitrostjo čez Rokavski preliv, ki so skoraj do pike natančno usmerjeni, ki jih ne moti nobena sprememba v ozračju, ki se takoj razlete, ko prilete na kopno, ki povzročajo vulkanske požare. To niso navadni požari ali eksplozije kakor jih povzročajo še tako težke letalske bombe, ne, to so požari, ki obsegajo cele pokrajine in so tudi po 200 km v premeru. Nemčija se bori s hudim orožjem in Anglija sedaj pred tem strašnim orožjem trepeče.

Seveda ne moremo povedati, v čem obstoji skrivnost teh strašnih izstrelkov. Med prvo svetovno vojno smo doživeli enako presenečenje, ko je slovita »debela Berta«, to je orjaški top, iz velikanske daljave obstreljeval izza fronte Pariz. Skrivnost tega topa še od sedaj ni pojasnjena, dasi bi jih mogla sodobna tehnika graditi še večje, ako bi bili strateško potrebni.

Prav tako se bo svet še dolgo izpraševal, v čem so obstajali ti sedanji nemški izstrelki. Kolikor moremo posneti po nemškem listu, gre pri eksplozijah še vedno za učinek dinamita, torej nitroglicerina ali toluola, torej precej zapletenih sestavin in spojnih kisika, dušika, ogljika in vodika, ali morda celo klor. Dinamit sicer ni več novo odkritje, toda tehniki odkrivajo vedno nove možnosti razstreliv. Verjetno je, da je nemška vojna industrija vseh pet vojnih let sistematično preiskovala kemične možnosti in na realni podlagi - na podlagi dosedanjih izkušenj našla to novo, strašno orožje.

Ako so Nemci bili pri svojem preučevanju novih bojnih načinov stvarni, pa so se očitno udajali zavezniki utvaram. Že iz posameznih izjav sklepamo, da so zavezniki od sedaj gledali na vojno kot na nekako romantično zadevo, kjer naj jim pomagata vselej vsaj čas in slučaj. Toda čas dela tudi za Nemce, ki so tudi sami delavni, slučajja pa zgodovina ne pozna.

Churchill je v neki priliki izjavil v svojem govoru:

„Ako bi imel bombo, veliko kot limono in ki bi mogla raznesti Berlin, bi tako bombo tja poslal!“

Klepetavi angleški premier je s tem nehote dobro označil prizadevanje angleške oziroma ameriške vojne industrije, da bi izna-

šla še bolj učinkovita eksplozivna sredstva, kakor so dinamit, toluol in nitroglicer in.

V Evropi dobro vemo, da se ameriški in angleški tehniki bavijo predvsem z vprašanjem razbitja atomov. Sodobna fizikalna kemija že prav točno ve, da atom ni več najmanjši delec snovi, temveč, da se okoli jedra atoma stalno vrte joni, nevtroni, elektroni in še nam mnogo neznanih delcev snovi oziroma energije. Ako se ti delci sproste, povzročajo pojave, ki jih naša čutila spoznavajo kot svetlobo, toploto, elektriko, kot ultravioleto infrardeče žarke in podobno. Ako bi se posrečilo doseči razbitje atomov, bi bila izproščena tako velikanska energija, da bi mogel naprstnik vode gnati železniški vlak več sto km daleč brez premoga.

Toda Amerikanci preiskujejo kemične prvine sedaj za vojne cilje. Trenutno pozna človeštvo štiri prvine, katerih atomi razpadajo že sami od sebe. To so: uran, torij, aktinij in rubidij. Razen zadnjega, ki je samo v Kanadi, razpolagajo s prvimi tremi prvini tudi Nemci, zlasti v Češkem rudogorju. Te prvine izžarevajo razne radijeve emanacije in iz njih pridobiva človeštvo dragoceno prvino radij, potrebno za zdravilstvo. Kadar prve štiri prvine izžarijo vse radijeve emanacije in ves radij, se izpremene v svinec.

Te lastnosti urana, torija, aktinija in rubidija hočejo sedaj Amerikanci in Angleži izrabiti in ustvariti »uranove bombe«, od katerih ena sama bi bila zmogljiva ubiti milijon človeških življenj.

Vendar pa ima ta razpad atomov, ki bi bil za take strašne bombe potreben, eno »tepotno hibo«. Vrši se namreč zelo počasi, in traja tudi tisoče milijonov let. Skoraj ni verjetno, da bi se Angležem in Amerikancem posrečilo ta razvoj pospešiti in ustvariti najhujše eksplozivne bombe, ki bi mogle uničiti vse človeštvo.

Zato vidimo sedaj, da so imeli več uspeha pri svojem proučevanju nemški kemiki, ker se niso udajali fantazijam o razbitju atoma, temveč so gradili najbrže na podlagi dosedanjih izkušenj z dušikovimi in klorovimi spojinami ter tako ustvarili novo strašno orožje, ki ga moremo označiti kot raketno letalo. To letalo najbrže žene po zraku klorova spojina, ali po domače smodnik, ko pade pa na tla in pretrese s svojo eksplozijo vso pokrajino okrog sebe, pa učinkuje očitno dušikova spojina ali kakor jo imenujemo običajno, dinamit.

-tr.

Islandska republika

Kodanj, 19. jun. Snoči je bila proglašena islandska republika.

V danskih političnih krogih obžalujejo, da ne more Danska Islandiji ob tej uresničitvi njene popolne samostojnosti čestitati z ono pristnostjo, ki bi jo občutil danski narod, ako bi Islandija dosegla ta cilj na podlagi sporazuma, ki ga je leta 1918. prestovoljno sklenila z Dansko. Z enostransko prekinitvijo zavezniškega razmerja z Dansko se bo ob prehodu k republikanski državni obliki prenebala stoletna zveza pod skupno kraljevsko kruno.

Ne le na Danskem, temveč tudi v ostalih severnih deželah je to islandsko postopanje vzbudilo začudenje zlasti še, ker so mnenja, da bi Islandija novo obdobje svoje zgodovine lahko dostojneje pričela. Z neprijetnim obžalovanjem sprejema danski narod islandski sklep

ter se postavlja od islandskega naroda v upanju, da ga spreminjene razmere ne bodo razočarale v njegovem velikem pričakovanju.

Ameriški predsodek o suverenosti malih držav

Bukarešta, 20. jun. »Curentul« se bavi s članki, ki so jih o bodoči ureditvi sveta objavili londonski »Times« ter pravi, da je v vseh zavezniških državah očitno govora o utesnitvi suverenosti malih držav. Nejasno je le, pravi list, ali smatrajo zavezniki suverenost za predsodek, ki ga je mogoče odstraniti. Tudi je nerazumljivo, čemu predlagajo toliko nejasnih n. r. tvov, ako nimajo z njimi nikakih zahtevnih namenov. List zaključuje: Zaenkrat slišimo vedno le o pravicah suverenih vele-sil, ničesar pa ne o pravicah malih narodov do svobodnega življenja.

VESTI IZ GORICE IN DEŽELE

KRAS

(Nadaljevanje in konec)

Pa je svet tudi pripraven za taka in slična dejanja. Jame, vrtače in kadunje, jame, podzemne jame, grade, klanci, z borovci obrastle rebri, glog in brinje, v Trnovskem gozdu brezni in ledenice. Sicer ne smeš v Trnovskem gozdu ljudem reči, da so Kraševci, a svet je le kraški in ga ni mogoče hudič vsega očistiti. Da, hudič je očistil Trnovski gozd od kamenja, da bo pasel coprnice. Je že smola, da je ena imela pobožno hčer, ki je materi skrivaj vsila svetinjico; ko je priparkljal do nje, se mu je vse zvižilo (pristni domači izraz) in tveržilo. Vidite, nam v Trnovskem gozdu je takrat pobožnost škodila. Zato pa je petelinje petje — čitajte Grušenko v Mladiki! — škodilo pravemu Krasu, ko se je vragu odtrgala od presenečenja oprtnica in je vsul kamenje na suho, mesto na morje.

Ne, Kraševci trde, da njihovo kamenje ni od Boga. Vendar bi mislil, da jim je pa drugače Bog dal take lastnosti, ki jih ne najdeš — ne zamerite — v taki meri drugod. Recimo: vztrajnost, trmo oslu in njim, varčnost, treznost, da pomeni že sramoto za naš ljubi narod, moški trdni kot dren, ženske — ali si jo kdaj videl, kako je v burji in dežju nesla na glavi mleko v Trst? Ali nisi slišal, da se je ta ali oni rodil na poti na Krasu in ga je mati zavila v krilo in prinesla domov? Nič ni bilo ne otroku ne njej.

In morje? Da, morje. Nekateri Kraševci so ga samo videli in niti ne znajo plavati, kajti kali so komaj toliki da se napije živina, v štirni pa plaval ne boš! Če bi mogel, ne bi šel v štirno! Sramežljivost je taka, da se nekateri niso kopali, odkar jih je zadnjič bubica, toda drugi so pri morju in na morju doma. Menda so kraji, kjer ne potrebujejo mali otroci obleke od marca da septembra. Samo mislim, da to govore samo zavistne obrekljive mamice iz drugih krajev, ker so ti otroci tako zagoreli in zdravi. Toda zdi se, da si iščejo sami živeža kot piščančki, ker jim mati vendar ne more nuditi druge-

ga kakor kar ujameta oče in starejši brat onih rib, ki niso za Trst. Ali ni razumljivo, če otrok sanja o morju in barki, ko je komaj shodil? Morda je romantika — gotovo je romantika in domišljija — a je tudi koruzna pogača, je lonce makaronov, ki ga dobe ribiči s seboj na pot. To je dobrotva večja od torte in piškota. Saj ne bi vedel tak otrok kaj narediti z zmazkom od torte in piškot bi bil vendar premajhen.

Kraševci so bili tisti, ki so imeli železnico, ko je drugje še poznali niso. Kraševci so imeli ceste brez prahu in kolca na teh cestah, ko so drugje šele učili voziti, in na kraškem svetu je bila smučka, preden so drugje sploh vedeli, da se more pozimi drugače hoditi kakor gaziti sneg.

Vsi pravijo, da je zrak tisti, ki dela na Krasu ljudi stare, ki povzroča, da imaš več otrok v hiši ko kokoši, a jaz vem nekaj več. Nisem videl večje skromnosti ko na Krasu, nisem našel večje in globlje ljubezni ko tam.

Ne smem reči, da se dekleta oblačijo v raševino in vsipajo pepel na svoje glave. O, ne, Trst in Gorica sta blizu in moda je na deželi kot drugod vsaj že drugo leto. Toda toliko zdravja nisem videl na vseh svojih abasverskih poteh kakor na Krasu. O, naj ne bodo druga dekleta huda, saj imajo tudi druga dekleta svoje odlične posebnosti, če ne bi jih fantje ne marali in bi vsi drli na Kras — vendar moram povedati, da so Kraševke lepe. Rdeče brez šminke, obrije jih burja. Naporna pota in bremena ojeklene mišice. Če neseš na glavi, se ne moreš držati sključena!

Naj povem še svojo željo: Na Kras bi rad šel, jedel kraški pršut in pil kraški teran na kraškem ognjišču.

Kdor tega še ni storil, ne ve, kaj je Kras. Kar je drugod polh in ogenj v gozdu, je na Krasu ognjišče, pršut in teran.

V Trnovskem gozdu pa imaš polhe in ognjišče in pršut in teran. Samo teran morajo pripeljati s pravega Krasa. Onega onkraj Vipave.

NARTE VELIKONJA

Ljudsko gibanje v Gorici

Goriški magistrat objavlja:

Rojeni so bili:

Sontinger Robert, Gomišček Cvetka, Rupnik Mirela, Figel Antonija, Tajlanut Loreta, De Marlis Laura, Batič Marija Grazia, Seki Ana Marija, Batista Fausta, Fagalja Franc, Simič Emanuel, Sivjer Karl, Vogrič Angel, Kusmin Branko, Gianandrea Giancarlo.

Umrli so:

Pelič France, 58 let, trgovec; Bregantič Ivan, 72 let, poljedelec; Leban in Rešič Notburga, 57 let, gospodinja; De Marlis Laura, 1 dan; Viola Alojz, 63 let, kmetijski strokovnjak; Valdemarin Severino, 56 let, tesar; Makarovič Emilija, 41 let, uboga; Jura Albin, 76 let, upokojenec; Močilnik Mizi Marija, 49 let, gospodinja; Batič Jožela, 48 let, gospodinja; Sirok Kočeanič Cislca, 33 let, poljedelec; Bregant Ivan, 43 let, voznik; Rege Gioanes Eljo, 20 let, delavec; Zavadijal Milan, 33 let, trgovec.

Oklici:

Zeno Pasquaie, dr. gospodarstva in trgovine - Persini Jolanda, uradnica; Pecile Guerino, šofer - Nanut Cvetka, gospodinja; Kantonik Marko, geometer - Stanič Lidija, uradnica; Nikola Balista, uradnik - Mola Irene, učiteljica.

Poroke:

Peterin Albano, šofer - Mosetič Kornelja, gospodinja.

† Josip Jug

V pondeljek smo pokopali našega vrlega in dobrega Josipa Juga, kaplana v javni bolnici usmiljenih bratov in bivšega ljudskošolskega kateleta v goriškem mestu. Zadel ga je kap. V prvi svetovni vojni je bil kot duhovnik begunec med begunci v Viareggio. Istotam je vršil službo duhovnega pastirja in je pomagal v marsikaterem pogledu nesrečnim bratom. Pokojnik je bil blaga duša in priljubljen pri prijateljih in prebivalstvu. V zadnjem času so uvedli v bolnici usmiljenih bratov dvojezično pridigo, katero je pokojnik upravljal. Umrli je v starosti 56 let. Njegovim svojcem naše sožalje in dragemu pokojniku blag spomin. Naj počiva v miru v domači zemlji, katero je iskreno ljubil.

OPOZORILO!

Pokrajinski urad za nadzorstvo cen sporoča:

Komisar za cene za pokrajine Trst, Furlanija, Goriška, Istra in Kvarner opozarja trgovce iz navedenih petih pokrajin, naj ne sklepajo nakupov peciva s potnikom trvdke Vetta iz Milana, ker cene njihovih izdelkov komisar ni odobrila. Morebitne pogodbe, sklenjene v dobri veri, se s tem razveljavljajo.

PRODAJA NOVEGA KRCMPIRJA

Pokrajinski urad za poljedelska dovoljenja vab: vse poljedelce, ki prodajajo na krajevnih trgih novi krompir, da zahtevajo pri prodaji novega krompirja na debelo od odjemalca in pri prodaji na drobno od tržnega komisarja prijavo z imenom in priimkom ter naslovom pridelovalca in z označbo množine krompirja, prodanega na trgu. Po teh prijavah bodo občinski uradi za poljedelska dovoljenja lahko imeli pregled ob koncu prodaje krompirja.

CENE ČEVLJEM

Komisar za cene v pokrajnah Trst, Furlanija, Gorica, Trst, Istra in Kvarner je določil naslednje cene čevljev: moški čevlji tipa A 221 lir, vrste B 198, vrste C 115; ženski čevlji vrste A par po 209 lir, B 187, C 100; deški čevlji A 166, 146, 130, 118 odnosno 110; deški čevlji B 131, 118, in 110; otroški čevlji vrste B par po 131, 118, 108, 98 ter 91; otroški čevlji vrste C par 78, 71, 63, 58, in 53 lir; otroški čevlji vrste D po 68, 55 in 45 lir.

ODDAJA ZAPREDKOV

Z 12. junijem se prične oddaja zapredkov letošnje sviloprejne sezone. Kmetovalci krajev Brazzano, Borganano, Meada, Sv. Lovrenc (Moša), Corona in Dolenje v Brdih morajo oddati zapredke v predilnici Simoni v Brazzanu. Proizvajalci krajev Krmin, Ločnik, Capriva, Moraro in Moša v predilnici Simoni v Krminu. Proizvajalci krajev Gradišče ob Soči, Farra, Villanova, Peteano, Zdravšina, Gorica, Sovodnje, Štandrež, Gabrije, Šent Maver in Brestovica v sušilnici Finetti v Gradišču ob Soči. Kmetovalci krajev Romans, Villesse, Frata, Mariano, Zagrad, Sv. Mihael na Krasu in Sv. Martin na Krasu v sušilnici Banfi v Romansu. Cene zapredkov po kakovosti 52, 50, 48, 47, 46, 41, 30 in 20 lir.

UKRADENE HRANILNE KNJIŽICE

V S. Daniele v Furlaniji so neki ženi ukradli iz njenega stanovanja tri hranilne knjižice, vredne 55.000 lir, nadalje 2300 lir v bankovcih in več srebrnega pribora ter hišne opravce.

Nova maša na Trnovem pri Gorici

Točno po 100 letih smo na praznik sv. Rešnjega Telesa praznovali novo mašo našega rojaka č. g. Vladimira Rija-vec.

Na predvečer se je novomašnik s petimi sošolci novomašniki pripeljal v vas, ki je bila za sprejem okrasena s slavoloki, napisi, mlaji in drugim gozdnim zelenjem. Pred župno cerkvijo ga je pozdravila deklica in mu izročila šopek belih nageljnov. Pevci so mu pri vstopu v cerkev zapeli znano Riharjevo »Novi-mašnik bod' pozdravljen«. Sledil je nagovor g. župnika in slovesni blagoslov z Najsve-tejšim.

Na Telovo zjutraj se je kljub slabemu vremenu spre-vod duhovščine in svatov iz rojstne hiše v cerkev lepo ob-nesel. V mogočno okrašeno cerkev se je zbralo mnogo ljudstva, ki je z gorečo molit-vijo spremljalo prvo novomašnikovo daritev. Preč. g. Kretič je z zbrano in toplo be-sedo orisal pomen in poslan-stvo duhovnika v teh težkih časih. Domači pevski zbor je pod vodstvom preč. g. župni-ka Tomšiča s svojim izvaj-njem povzdignil slovesnost.

Po maši se je na domu vršilo pristrčno domače slavlje. Pri mizi sta novomašnika pozdravila g. govornik in g. de-kan grgarski msgr. Filipič, ki je s svojo vedro in mladeniš-ko besedo povzdignil razpo-loženje svatov.

Ker se je pozneje prikazalo lepo goriško sonce, se je mno-go ljudi udeležilo popoldan-ske slovesne službe božje.

Zaključili smo to sloves-nost z zahvalno pesmijo Pre-vzvišenemu in s prejemom novomašniškega blagoslova vseh šestih novomašnikov istočasno, kar se nam je glo-boko vtisnilo v spomin kot poročstvo lepših dni za naš narod.

POŽAR UNIČIL SVILO-PREJKE

V neki vasi v bližini Codroi-pa je v gospodarskem poslo-pju premožnega posestnika iz-bruhnil požar, ki se je naglo širil. Ogenj je zajel tudi pro-store, kjer so gojili sviloprej-ke, in je vse uničil. Škodo ce-nijo na 150.000 lir.

Črne bukve o značaju OF na Primorskem

V 7. številki našega lista smo naznanili izid Črnih bukev o delu komunistične osvobodilne fronte proti slovenskemu narodu. Danes povzemamo po tej naravnost dokumentarni knjigi nekaj dejstev, ki bodo posebej zanimala naše bralce.

Komunizem se je v OF posluževal narodne krinke osvobojenja izpod okupatorja, dasi je po svojem bistvu profinaroden. Da je njegova narodnost in njegovo osvobajanje res samo slepilna krinka, dokazuje zlasti kričeči primer brezvestnega in zločinskega kupčevanja z našo zemljo.

Italijanska komunistična stranka je v začetku meseca avgusta 1943 v Trstu trikrat razširila letake, v katerih sporoča, da je s Komunistično partijo Slovenije sklenila dogovor, da bodo Primorska,

Goriška in Istra sestavljale samostojno „italijansko - slovensko sovjetsko republiko“.

Komunistična partija Slovenije in Osvobodilna fronta, ki sta prav tedaj skušali pridobiti slovensko prebivalstvo na Primorskem zase s tem, da sta oznanjali neizprosni boj proti Italijanom in nastopali v imenu „osvoboditve“ in „Jugoslavije“, kateri da bo pripadla tudi Primorska, nista trditev, ki jih vsebuje ta letak italijanske komunistične stranke, nikdar in nikjer, niti na Primorskem, zanikali.

Kako tudi, saj je „Primorski poročevalec“, podtalno glasilo Osvobodilne fronte za Primorsko, že meseca marca 1943 objavil uradno sporočilo, ki pravi, da se je za Primorje osnoval plenum Osvobodilne fronte, v katerem ima enako-pravno mesto tudi zastopnik

„Svobodne Italije“, ki je nekaka italijanska komunistična Osvobodilna fronta. Ta plenum je - z glasom tega zastopnika komunističnih Italijanov - sprejel sklep, s katerim je obsodil vse dotodanje narodno-stno delo med primorskimi Slovenci od leta 1918 dalje.

Italijanska komunistična stranka je sredi lanskega leta dvakrat ali trikrat razširila na Primorskem izjavo, kjer v celoti potrjuje omenjeni sklep iz leta 1939. Izjava odločno poudarja, da so neutemeljene in nesmiselne vse govornice, po katerih naj bi bili italijanski komunisti pripravljani s komerkoli razpravljati o tem, da bi Primorska v celoti ali pa le delno postala sestavina kake druge, ne italijanske sovjetske republike. Izjava pravi, da vlada glede tega vprašanja med italijanskimi in slovenskimi komunisti popolno soglasje. Primorski Slovenci naj bi po sporazumu z obema komunističnima strankama

dobili kulturno avtonomijo. „Vrhovni plenum Osvobodilne fronte“ je dne 16. septembra 1943 izdal prvi uradni razglas glede Primorske. V tem razglasu, ki so ga med drugimi podpisali predsednik Izvršnega odbora Osvobodilne fronte Vidmar, tajn. Izvršilnega odbora Kidrič, „general“ Avšič, dr. Breclj, Kardelj, Kocbek, Serbec, sporočajo kot svoje največje in prvo „nacionalno“ dejanje, da je „italijanski narodni manjšini na priključnem (primorskem) ozemlju zajamčena avtonomija. O izvedbi avtonomije bodo razpravljali pooblaščenki zastopniki slovenskega in italijanskega prebivalstva, kakor hitro bodo dovoljevale razmere“. (Glej „Slovenski poročevalec“ z dne 29. septembra 1943. št. 20).

Ta razglas je Osvobodilna fronta razširila po Dolenjskem in Notranjskem, ni ga pa dala v javnost na Primorskem, ker se je bala, da bodo primorski

Slovenci prav v tem dejanju uvideli, kako je ves njen „nacionalni“ in osvobodilni boj zlagan in da se za njim skrivajo komunistični izdajalski računi.

Italijanska komunistična stranka pa je za ta propagandni razglas, namenjen lahkovernim Slovincem izven Primorske, le zvedela in odgovorila nanj z novo izjavo, ki jo je razširila v Trstu in po Primorskem. V njej pravi, da bo nekdanja Primorska v komunistični Evropi samostojna italijansko-slovenska republika.

Niti Komunistična partija Slovenije niti Osvobodilna fronta, ki je razglas o avtonomiji za Italijane na Primorskem izdala, nista na to izjavo italijanske komunistične stranke nikoli odgovorili. Tudi ni bil zastopnik italijanske komunistične stanke v plenumu Osvobodilne fronte za Primorsko zaradi tega klican na odgovor, ali iz plenuma celo izključen. (Črne bukve 51, 52)

Vesti iz Trsta in okolice

Pogreb tržaških žrtev sovražnega letalskega napada

Ob udeležbi velikih množic tržaškega prebivalstva je bil v torek popoldne svečan pogreb stotin žrtev brutalnega sovražnega letalskega napada preteklo soboto. Pogreb je bil na pokopališču Sv. Ane. V pokopališki rotundi so bili nešteti venci, med njimi Ducejev venec, venec Vrhovnega komisarja, Prefekta, tržaške občine itd. Ob prostoru, ki je bil določen za pogrebne svečanosti, so bili postrojeni oddelki mestne straže, gasilcev in protiletalskih zaščitnih oddelkov. Ob osrednji pokopališki rotundi so bile položene rakve v treh dolgih vrstah. Ob krstah so bili zbrani svojci pokojnikov. Ob 17.30 so prispeli predstavniki vojaških, civilnih in cerkvenih oblasti s tržaškim škofom mons. Santinom na čelu. Navzoči so bili številni odličniki, njim na čelu tržaški prefekt, nemški svetovalec dr. Hintereger, nemški svetovalec dr. Schantzhofer in tržaški župan. Mrtvaški spreved se je razvil vzdolž osrednje pokopališke poti, ob obeh straneh pa so se v gostem špalirju zbrale množice prebivalstva. Poslovilne besede so spregovorili tržaški župan Pagnini, ki je naglašal krvno žrtev Trsta, ki noče umreti in ki veruje v svojo usodo, na dalje zvezni komisar in ob skleno škof mons. Santin, ki je obsodil barbarske in vandalske metode sovražnih letalcev. Za tem je blagoslovil v krstah ležeča trupla nesrečnih žrtev, med katerimi je bil tudi o. Fortunat s tremi brati samostana porušene cerkve Blažene Device Milosti. Ko je škof Santin ob obhodu številnih rakev končal blagoslovitev, so pripeljali nova trupla žrtev, ki so bila izkopana izpod ruševin, škof se je podal tudi k tem rakvam in jih blagoslovil. Sledila je počastitev žrtev po pripadnikih nemške vojske in po predstavnih mestne straže ter gasilcev. Ko se je škof Santin vračal s pokopališča, je pristopil k neki vdovi, ki se je onesvestila ob rakvi svojega moža. Izrazil ji je tople tolažilne besede in jo zagotovil, da bo vpletel v svoje molitve tudi njenega nedolžnega moža. Trupla žrtev iz tržaške okolice so bila prepeljana na okoliška pokopališča.

VIDEM NA POMOČ TRSTU

Pismo tržaškega škofa, ki je dal pobudo za javno zbirko v

pomoč onim, ki so bili prizadeti po letalskem napadu, je našlo topel odmev med Videmčani, ki so že začeli zbirati prostovoljne doneske v pomoč Tržačanom.

POZIV GOSTILNICARJEM IN RESTAVRATERJEM

Deželna zveza za tujski promet in zveza trgovcev sta se obrnili na vse lastnike javnih gostilnic, v prvi vrsti na lastnike gostiln in restavracij, s toplim pozivom, naj v težki nesreči, ki je zaradi letalskega napada zadela mnogo družin priskočijo prizadetim revežem na pomoč in postrežejo potrebnim z zadostnimi porcijami po uradno določenih cenah. V sedanjem položaju je bolj kot kdaj umestno, da javni lokali pripravijo čim več enotnih jedi po stalnih cenah.

BOMBE NA TRŽAŠKI GEOFIZIČNI ZAVOD

Kakor poroča tržaški »Piccolo«, je treščila bomba ob letalskem napadu na Trst 10. junija tudi v poslopje tržaškega geofizičnega zavoda. Škoda je zelo velika in je ni mogoče trenutno preceniti. Osrednji del poslopja je popolnoma porušen. Pod razvalinami je dragocena zavodova knjižnica, razen tega je uničen tudi kemični laboratorij ki je bil med najboljše opremljenimi v Trstu. Zavodovega ravnatelja prof. Vercellia so potegnili izpod ruševin na srečo še pri življenju. Rektor tržaške univerze prof. Roletto je takoj stavil na razpolago nekatere vseučiliške prostore za one zavodove oddelke in aparate, ki so ostali nepoškodovani.

DOBROTA JE SIROTA

Franc Caravatti iz ulice Crosada 15 se je usmilil 55 letne Simeone Kestič, ki se je zatekla iz Zadra v Trst. Deležna je bila prisrčne gostoljubnosti. Pri Caravattijevih je spala in bila deloma pri njih tudi na hrani. Toda tudi Caravatti je spoznal, da je dobrota sirota, Kestičeva je nekega dne izginila ne da bi se mu bila zahvalila. Z njo vred pa tudi listnica s 60 lirami gotovine ter z živilskimi in tobačnimi nakaznicami. Na policiji je Kestičeva zatrjevala, da je bilo v listnici samo 45 lir ter da ni ukradla živilskih in tobačnih nakaznic. Pač pa je priznala, da je odnesla Caravattiju rjuho, ki jo je prodala neki kmetici za 120 lir. Zagovarjala se bo pred sodiščem.

IZBRANI MLADI PEVCI

Te dni se je sestalo v prostorih tržaškega Glasbenega liceja razsodišče, ki je v smislu 8. natečaja za petje izbralo najboljše pevce in pevke iz vrst mladih tržaških tekmovalcev in tekmovalk. V razsodišču so bili kot predsednik prof. V. Garulli, Pino Trost, Orest Krohne, dr. Bruno Cervenka kot pokrajinski tehnični glasbeni ravnatelj ter pokrajinski podravnatelj prof. Heitor Žigon. Izbrani so bili sopranistka Renata Artico, sopranistka I. Mioni, sopranistka Albina Tauzzi, baritonist E. Mucchiutti, baritonist M. Šfiligoj in basist A. Zorzin.

ZNANSTVENA PREDAVANJA TRŽAŠKIH ZDRAVNIKOV

Organizacija tržaških zdravnikov priredi v juniju ciklus znanstvenih aktualnih medicinskih predavanj. Tako bo predaval v petek 16. t. m. prof. dr. Pepeu. V petek 23. junija ob 19. predavajo o problemih, ki se nanašajo na klinično pomoč ranjencem ob letalskih napadih dr. de Domini, dr. E. Buchberger in dr. L. Premuda. V petek 30. junija pa predavata dr. A. Carabei in dr. F. Pecorari.

SMRTNA KOSA

Dne 10. junija so umrli v Trstu Gizela Marzotti, Frančiška Stabile, geometer Ivan Vincenc Navarra, Remigija Peteani, Jožef Peteani, Pino Peteani, Jožefina Bertonja in Silvij Dolli. Dne 14. junija je umrla v Trstu Vanda Sergiani, nadalje 45 letni Pavel Tumia in Kozma Latersa, dne 15. junija pa Ema Durante.

NAGRADE ZA NAJLEPŠE SLIKE

Dne 1. julija bo v razstavnih prostorih tržaške Umetnostne galerije otvorjena slikarska razstava, organizirana pod geslom »Mati«. Za tri najboljše slik so razpisane nagrade 5000, 3000 in 2000 lir.

DOBROSRČNOST TRSTA

Na pobudo prefekta tržaške pokrajine je bilo organizirano v Trstu javno zbiranje prispevkov za pomoč po bombah oškodovanim prebivalcem. Trst se je takoj tako dobrodušno odzval, da je že po nekaj dneh ta dobrodelna zbirka prekoračila visoko svoto 4.000.000 lir. Prispevali so vsi po lastni močasti. Velike tvrdke, podjetja in banke so

darovale visoke svote, toda tudi prisebniki so doprinesli z visokimi prispevki, tako da je ta zbirka lep dokaz solidarnosti tržaškega prebivalstva. Prefekt je tudi naprosil vsa večja tržaška podjetja, da dajo v prihodnjih dneh na razpolago vse mlajše delovne moči za odstranitev in preiskavo ruševin in vsak Tržačan je gotov, da se bodo vsa podjetja totalitarno odzvala tej prošnji, tako da bo odgovor Trsta na ta terorističen napad jasn tudi tistim, ki so drugačnega mnenja. Moralo tržaškega prebivalstva se ne more zlomiti z nezmisljnim terorjem.

Sport

Turnir „Veteranov“ v Trstu

Edera - Espero 2-0

Obe moštvi sta pokazali izredno živahno, v resnici lepo igro. Posebno Edera je tuptam naravnost nekaj akademičnega. Vzbuja se zopet stara slava tega moštva. Nekateri njeni igralci so že osiveli, toda na igrišču so bili naravnost mladeniški. Tudi Espero je lepo nastopil a ni mogel preko te zapreke. Edera je zmago zaslužila. Oba gola sta bila sad kombinacije in navdušila številno občinstvo.

Unione - Ponziana 2-1

Tudi ta tekma je bila lepa, četudi mnogo bolj lena od prve. Začetnemu pritisku Ponziane je sledila dolga premoč Unione, v katerega moštvo je najbolje igral Cudicini. Četudi je zmaga Unione upravičena, bi neodločen, ali celo nasproten izid ne presenetil nikogar, ker je vsa igra slonela na dolgih odbojih branilcev.

Sportni in gmotni uspeh turnirja je laskav. Lepa inicijativa bo ostala v spominu vseh tržaških športnikov. Imela je biti nekaj nadomestek nogometu v teh vojnih časih, a postala je nekaj originalnega in simpatičnega. V nedeljo se odigrajo finale Unione - Espero in Edera - Ponziana. - V.R.

Venezia - Ampelea 1-0

Kakor v Trstu, je tudi tekma v Benetkah končala precej burno. Ampelea se je v 36. minuti drugega polčasa odtegnila tekmi, ker je Venezia prišla do svojega gola iz ofsajda, kakor menijo igralci Ampeleje. Tako je sedaj Venezia na krmilu skupin Julijske Benečije, četudi je že odigrala eno tekmo več kot Triestina in Ampelea.

Odgovorni urednik: Dr. Milan Komar - Gorica

Kmetijstvo

DELO NA POLJU MESECA ROŽNIKA

Glavno delo na polju v tem mesecu je skrbno okopavanje, to je posebno letos, ko ni v zemlji skoro nikake zaloge zimske vlage, tem bolj potrebno, da se vlaga pomladnih padavin čim bolj ohrani. Zato okopujmo, kakor hitro se napravi na površini zemlje skorja.

Iz žit skrbno porujmo zlasti vse one plevelne rastline, ki napravijo obilico semena, kajti z njim se hitro širijo po njivi in še po sosednjih zemljiščih. Zlasti nevarna sta osat in ščavje. To zahteva lastna korist in pa dolžnost ter pošten obzir do soseda.

Pobijajmo kapusovega belina in uničujmo zlatorumena jajčeca na spodnji strani zeljnih lisov, da nam ne bodo gosnice pozneje delale preglavice. Porežimo, oziroma postrižimo iz ječmena in pšenice vse klasje, ki je obolelo za prašnoto snetjo spravimo ga v primerno posodo in ga sežgimo. Pazimo, da snetljive biljke pri tem čim manj majemo in da na njivi ničesar ne zgubimo. Porujmo sproti na deteljščih ves deteljni poljalnik preden more napraviti seme.

Če bo lepo vreme, bo treba začeti takoj s košnjo sena, da bomo dobili mlado, tečno krmilo in da izkoristimo ugodno vreme, ki bi nas lahko pozneje močno oviralo pri sušenju, kakor se to rado zgodi. Tudi če bo nekaj sena nekoliko prezgodaj pokošnega, to nič ne de, saj bo lahko ostali del vkljub temu dosti pozno prišel na vrsto. Po košnji napravimo jako dobro, če travnike pobranamo s travniško brano, nato pa jih pognojimo z gnojnicco.

IZDELOVANJE SLADKORJA IZ LESA NA SLOVAŠKEM

Ravnateljstvo slovaških državnih gozdov namerava ustanoviti podjetje za izdelovanje sladkorja iz lesa. Potrebne strojne naprave bodo nabavljene v Nemčiji

Kupujte!
Čitajte!
Širite!
„Goriški List“

Na srebri obli

Ze nad šestdeset ur smo na potu. Voz se nenehoma pomika dalje. Spimo izmenoma in sedaj pišem med vožnjo. Ustavili smo se le toliko, da smo znova napolnili akumulatorje našega cestnomojtorja. Da si prihranimo kurivo, ki ga bomo potrebovali v nočnem mrazu, nam žene stroj zgoščeni zrak. Akumulatorje moramo polniti, ker same baterije pri hitri vožnji ne zadoščajo.

Pomikamo se naglo naprej, če nam le svet dopušča. Pod 120 zah. dolžine smo naleteli na eno izmed svetlih prog, ki se širijo kakor šarki od gore Kopernika na sto kilometrov napokoli. To so, kakor smo se sami prepričali, nekaj kilometrov široki pasovi v steklo stopljene skale. Ne znam si razložiti postanka teh čudnih tvorb. Če bi jih hoteli razumeti, se zdi, da bi se morali povrniti v mislih v pradavne dobe, ko je bila Luna še tekoča, razbehnjena kroglja, ki se je ohladila v mrzlem medzvezdnem vsemirju. Tedaj so ogromni, žilovsko žilovsko presegajoči plinski vzduhi, ki jih je

plavajoča gmota bila sprejela vas: a jih je v dabi ohlajevanja izločala, napihovali Lunino še upogljivo površino in tvorili nekakšne ogromne mehurje in mehurčke. Mehurji so se med pokanjem ohlajali, preden so se popolnoma razlili čez obdajajočo jih ravnino. Sonce je potlej razgrizlo njihove vrhove, jih skrhalo in raztrgalo; vulkanske sile so napravile v notranjosti nekaterih obročev stožčasta žrela, ki se do danes niso spremenila, ker jih ni uničila voda, ki na Zemlji vse zravnava. Ustvarjalni sili vsemirja so planetne kepe in ognjene krogle sonce le poslušna tvarina v ogromnem loncu večnosti...

Tako živo mi o vsem tem govore velike in drobne gore, da se mi včasih ob pogledu na pokrajino dozdeva, da so te od sonca žarkozolte skale še vedno žareče in skoraj živa gmota; dozdeva se mi, da bo zdaj zdaj vsa ravnina začela kkkor morje valovati, se upogibati, rasti, pokati in brizgati lavo pod pritiskom notranjih plinov.

Toda sto in tisoč vekov je minilo od onih časov. Lunina skorja se je strdila, razpokala je in se še venomer gubanči. Nekakšne tajne ognjene sile so podpalile v njej ogromne žareče brazde osteklenelega kamenja. Tu, kjer so nekdanj divjale razbrzdane, rastoče, ustvarjajoče sile; sta zdaj tišina in mrtvilo tako strašna in dokončna, da

se čudimo in nas je sram lastnega življenja.

Do tega trenutka se premikamo kar naprej po svetli črti, ki jo dela steklena žila. Upamo, da se skupini žrel pred Arhimedom izognemo še pred zahodom sonca. Potem pa proti severu, vedno proti severu, da le pridemo iz tega strašnega pasu, kjer se poleg zlovesčega srpa Zemlje spenja v zenitu nad našimi glavami smrtonosno sonce kakor zbesnel ognjevit žrebec. Saj to ni naše zemeljsko vse oživljajoče sonce, ta lena bela in brezžarka kroglja! To je pohlepen in porogljiv bog — bog uničevalec in požiralec. Mi štirje smo edine žive žrtve, ki jih je uzrl na tej smrtni ravnini. Moramo mu uiti, preden drugič ne vziđe na črni, z zlatom izvezeni mrtvaški prt neba.

Prenohati moram s pisanjem. Varadol, ki je zamenjal Tomaža, kliče od motorja; da moram zdaj jaz h krmilu. Onadva že spita. Marta, kakor navadno nagnjena čez svojo mrežo, naslanja glavo na prsi tega človeka, ki je edini med nami — srečen.

Na prvi Lunin dan, 4 ure po sončnem zahodu, na Morju nalivov. 10° zah. dolž. 20° 28' sev. širine.

Začela se je noč, dolga noč, ki so ji zemeljski dnevi manjše enote kakor

ure zemeljski noči. Zemlja, ki se nagiba vedno bolj proti jugu, visi nad nami kakor ogromna, svetla ura. Po sencih, ki se pomika čez njen krog, kaj lahko določimo čas. Ob zahodu je bila v prvem kraju, polnoči bo polna, ob sončnem vzhodu bo znova v kraju. Nalogo kazalca za minute opravljajo na tej nebesni uri kontinenti. Po tem kako prehajajo v senco, določimo ure, ki so kakor minute za ngašo sedem sto deveturno dobo.

Po sončnem zahodu se je tako naglo slahlilo, da nam je bilo, kakor da smo iz parne kopeli skočili naravnost v ledeno vodo. Sončni zahod nam je pripravil sijajno iznenadenje: pričakovali smo takojšnje noči, pa se je na nebu še dolgo časa borila z lučjo Zemlje nekakšna čudna svetloba, ki je bila zdaleč podobna našim mrakovom.

Objelo nas je silno hrepenenje za izginjajočim Soncem, ki se nam bo znova prikazalo šele čez štirinajst dni. Jasno in bleščéce se je pogrezalo za obzorje. Stali smo drug ob drugem pri zahodnem oknu našega vozila. Marta je razprostrla roke proti zahajajoči zvezdi in jela s počelimi, enoličnim glasom moliti indijske himne, s katerimi se fakirji poslavljajo od sončnega božanstva.

Woodbell ji je zdaj pa zdaj odgovarjal z nekakšnimi nerazumljivimi

stavki iz svetih knjig. Gotovo je mislil na tiste daljne čase, ko je stal na travankorskih obalah in gledal, kako tone Sonce v brezbrežni ocean.

Bilo je podoba, da je Sonce, že deloma pogreznjeno za obzorje, obstalo in čaka. Osvetlilo je še enkrat iztegnjene roke dekletu in se bleščalo v njenih belih zobeh med skratnimi ustnami. Nisem se mogel ubraniti občutka, da se razgovarjata — to dekle in Sonce...

Čez pol ure je bilo videti samo še rob sončnega koluta. Pod tem robom bele jasnine se je kakor črnilo razlila kannita puščava. Tu in tam so zablestle gladke pečine in odbijale svetlobo Zemlje. Marta je končala svoje himne. Zdaj je stala tam, glavno naslonjeno na Tomaževo ramo, in strmela v puščavo.

Vse nas je objelo čudno otožje. Celo Peter, ki ga ni kmalu kaj genilo, je zamišljeno premikal ustnice, kakor da odgovarja nekim mislim in spominom. In jaz? ... Z vrtoglavo naglico se je odvil pred mano vse moje življenje tam na Zemlji. Čuden ples prividov in spominov pred mojimi očmi: sanjal sem o ravninah ob Visli in oblačnih vrhovih Tater — vse pa je bilo obljudeno z množico dragih znancev in prijateljev, ki sem se poslovil od njih za vedno... Za vedno!

(Nadaljevanje sledi.)